

Tematické okruhy a literatura k SZZk ZURs304 Dějiny médií a teorie kultury

I. tematický okruh

Témata:

1. Počátky masové komunikace

Vynález knihtisku – jeho předpoklady a důsledky. Rozšíření techniky tisku a její meze.

2. Předchůdci periodického tisku

Psané noviny a korespondence. Letáky a letákové noviny, letákové pamflety. První sériové noviny a měsíčníky. Právní rámec raného tisku a cenzurní omezení. Funkce a působení předchůdců periodického tisku.

3. Tisk v 17. a 18. století

Počátky periodického tisku 17. století. Sociální, kulturní, ekonomické a politické příčiny a důsledky rozvoje masové komunikace. Základní technologické a organizační inovace v mediálním kontextu. Tisk a cenzura.

Základní rysy periodického tisku 18. století v Anglii, Severní Americe, Francii a Německu. Regulace a kontrola tištěných médií. Osvícenství a cenzura – počínající zápas o tiskovou svobodu. Charakteristika časopisecké produkce. Publikum – vzdělání, čtenářské spolky. Politické a společenské důsledky rozšíření tisku.

4. Přejchod od tradiční k moderní společnosti a tištěná média

Socioekonomické a politické proměny v souvislosti s přechodem od tradiční k moderní společnosti; počátky moderního národního státu.

Rozvoj dopravy; modernizace tisku a výroby papíru; nástup nových komunikačních systémů (telegraf); první zpravodajské agentury (Reuter, Havas, Wolff); fotografie a její důsledky.

5. Tištěná média do poloviny 19. století

Británie: nástup průmyslové produkce; periodický tisk jako předmět obchodu a finančního zisku (Morning Chronicle, Morning Post, Morning Herald, Times); rozmach listu The Times, jeho technologické a zpravodajské proměny; radikálně demokratický a dělnický tisk.

Vznik USA; americká revoluce a tisková svoboda. Počátky stranického tisku. Tisk první poloviny 19. století až do vypuknutí občanské války: zrození levného masového tisku (New York Sun, New York Herald); první velké seriózní noviny – New York Tribune.

Fenomén Velké francouzské revoluce; tisk a revoluční kluby; revoluční versus royalistická žurnalistika; tištěná média za vlády jakobínů. Noviny a časopisy za Napoleona, bourbonské restaurace a vlády Ludvíka Filipa. Nástup levného masového tisku (Le Siécle a La Presse).

Zrod moderního německého nacionalismu; angažmá německé žurnalistiky proti Napoleonovi a francouzské okupaci (Berliner Abendblätter. Rheinischer Merkur a osobnost J. Görrese). Karlovarská usnesení. Charakteristika dobových novin a klíčové deníky (Allgemeine Zeitung a Hamburgischer unpartheyischer Correspondent); liberálně opoziční versus konformní tisk

6. Tištěná média do I. světové války

Zlatá léta britského impéria – dlouhá viktoriánská éra. Počátky levného masového tisku ve Velké Británii (Daily Telegraph, Daily News, Standard; levné večerníky). Northcliffova revoluce v britském tisku (Daily Mail).

USA a tištěná média za občanské války. Vzrůst významu masového tisku – žlutá žurnalistika (New York World, New York Journal); osobnost J. Pulitzera a W. R. Hearsta. Fenomén muckrakers.

Francie - nové významné deníky (Le Figaro, Le Petit Journal). „Belle époque“ francouzského tisku: klíčové pařížské deníky (masové – Le Petit Journal, Le Petit Parisien, Le Matin, Le Journal – a elitní – Le Figaro, Journal des Débats, Le Temps). Fenomén stranického tisku.

Tisk a revoluce 1848-1849 v Německu. Nástup stranického tisku – konzervativní, liberální, sociálně demokratický, katolický.

Právní poměry a tisková politika. Politické a společenské účinky masových médií. Profesionalizace povolání žurnalisty.

7. Média mezi válkami

I. světová válka a média. Propaganda. Vývoj tištěných médií; proces koncentrace tištěných médií. Význam reklamy. Film; fenomén Hollywoodu; filmové koncerty – hvězdy, výprava, řetězce kin; filmová cenzura. Vznik a vývoj rozhlasu.

8. Poválečný vývoj médií

II. světová válka a média. Proměny noviny a časopisů po r. 1945. Rozhlas. Filmová produkce. Nový fenomén – televize.

9. Globální komunikační revoluce přelomu 20.-21. století

Digitalizace komunikace. Fenomén internetu a sociálních sítí. Mobilní telefon; textové a multimediální zprávy. Vysílací média v nové éře. Tištěná média v ohrožení.

Literatura:

BÖHN, A., SEIDLER, A. Mediengeschichte. Eine Einführung. Gunter Narr Verlag, 2008.

BÖSCH, F. Mediengeschichte. Vom asiatischen Buchdruck zum Fernsehen. Campus Verlag, 2011.

BRIGGS, A., BURKE, P. A Social History of the Media. From Gutenberg to the Internet. Third Edition. Polity Press, 2010.

FAULSTICH, W. Mediengeschichte von 1700 bis ins 3. Jahrtausend. Vandenhoeck&Ruprecht GmbH, 2006.

Faulstich, Werner: Mediengeschichte von 1700 bis ins 3. Jahrtausend. Vandenhoeck&Ruprecht GmbH, 2006.

KÖPPOVÁ, B., KÖPPL, L. Dějiny světové žurnalistiky 1. Celý svět je v novinách. Novinář, Praha 1989.

KOVARIK, B. Revolutions in Communication. Media History from Gutenberg to the Digital Age. Bloomsbury, 2013.

Nord, David Paul: Communities of Journalism. A History of American Newspapers and Their Readers. University of Illinois Press, 2006.

PROKOP, D. Boj o média. Dějiny nového kritického myšlení o médiích. Karolinum, Praha 2005.

SERAFÍNOVÁ, D. Dejiny svetového novinárstva II. Dejiny francúzskeho novinárstva. FF Univerzity Komenského, Bratislava 1994.

SERAFÍNOVÁ, D. Dejiny svetového novinárstva IV. Dejiny nemeckého novinárstva. FF Univerzity Komenského, Bratislava 1994.

SCHANZE, H. (ed.): Handbuch der Mediengeschichte. Alfred Kröner Verlag, 2001.

STÖBER, R. Mediengeschichte: die Evolution "neuer" Medien von Gutenberg bis Gates: eine Einführung. 1. Aufl. Westdeutscher Verlag, 2003.

ŠEFČÁK, L., Vojtek, J. Dejiny svetového novinárstva III. Dejiny amerického novinárstva. Univerzita Komenského, Bratislava 1997.

ŠEFČÁK, L., Vojtek, J. Dejiny svetového novinárstva I. Dejiny anglického novinárstva. FF Univerzity Komenského, Bratislava 1992.

WILKE, J. Grundzüge der Medien- und Kommunikationsgeschichte. Von den Anfängen bis ins 20. Jahrhundert. Böhlau Verlag, 2000.

II. tematický okruh

Témata:

1. Vznik a proměny axiologického konceptu kultury
2. Antropologické pojetí kultury – vznik etnografie (Volkskunde), etnologie a kulturní a sociální antropologie)
3. Komunikačně pragmatický přístup ke kultuře obrat v humanitních a společenských vědách – linguistic turn
4. Kulturální studia a postmoderní koncepty kultury
  - Lyotardův výklad nového kulturního paradigmatu postmoderny,
  - Foucaultův koncept komunikačního diskurzu a kulturních epistém,
  - McLuhanovo pojetí medií jako extenze lidských smyslů,
  - Boudrillardovo simulacrum chápané jako princip dorozumívání v éře masové komunikace,
  - Bergerův a Luckmanův koncept sociální konstrukce reality, anebo
  - na naraci založené nové pojetí kulturní antropologie u Geertze.

Literatura:

BARKER, C. Slovník kulturních studií. Praha: Portál. 2006.

BERGER, P. L., LUCKMANN, T. Sociální konstrukce reality. Brno: CDK. 1999.

BERTENS, Hans – NATOLI, J. Encyklopedie postmodernismu. Brno: Barrister a Principal. 2005.

ECO, U. Skeptikové a těšitelé. Praha: Odeon, 1995.

EDWARDS, T. (Ed.) Kulturální teorie: Klasické a současné přístupy. Praha: Portál. 2010.

GÁL, E., MARCELLI, M. (Ed.) Za zrkadlom moderny. Filozofia posledného dvadsaťročia. (Michel Foucault, Jean François Lyotard, Gilles Deleuze, Gianni Vattimo, Paul K. Feyerabend, Richard Rorty, Karl-Otto Apel, Jürgen Habermas.) Bratislava: Archa. 1991.

FOUCAULT, M. Slová a veci. Archeológia humanitných vied. Bratislava: Pravda. 1987.

GEERTZ C. Interpretace kultur. Vybrané eseje. Praha, Slon – Sociologické nakladatelství. 2000.

JENKS, C. Culture. London: Routledge. 1997.

- LYOTARD, J.-F. O postmodernismu. (Postmoderno vysvětlované dětem, Postmoderní situace.) Praha: Filosofie. 1997.
- McQUAIL, D. Teorie masové komunikace. Praha: Portál, 1999.
- McLUHAN, H., M. Jak rozumět médiím: extenze člověka. Praha: Odeon. 1991.
- McROBIE, A. Aktuální témata kulturních studií. Praha: Portál. 2006.
- PAVELKA, J. O poznání, hodnotách a konceptu postmodernismu. Několik poznámek ke změnám paradigmatu euroamerické kultury v letech 1930-1995. In J. P.: Kultura, média a literatura. Brno: Středoevropské vydavatelství a nakladatelství Regiony. 2004.
- PAVELKA, J. Formování konceptu kultury na konci 18. a v průběhu 19. století. S. 49–60. In: Štěpán, L., ed.: Cesta k realitě. Brno: Středoevropské vydavatelství a nakladatelství Regiony. 2003.
- PAVELKA, J. Předpoklady literárního dorozumívání. Brno: Masarykova univerzita. 1998.
- POSTMAN, N. Ubavit se k smrti. Veřejná komunikace ve věku zábavy. Praha: Mladá fronta. 1999.
- THWAITES, T., DAVIS, L., MULES, W. Introducing Cultural and Media Studies. A Semiotic Approach. Houndmills – Basingstoke – Hampshire – New York: Palgrave. 2002-
- RITZER, G. Mcdonaldizace společnosti. Praha: Academia. 1996.
- SOUKUP, V. Přehled antropologických teorií kultury. Praha: Portál. 2000.